
Jak dál s českou vědou? V diskusi zazněl jen jeden hlas

Jak dál s českou vědou? V diskusi zazněl jen jeden hlas

TÝDEN.CZ

[Vladimír Haasz k článku "Jak dál s českou vědou?"](#)

Autor: Ondřej Vrtiška, 23.02. 17:06

Občanské sdružení Věda žije! uspořádalo v pražském divadle Archa tříhodinové veřejné slyšení kandidátů na členství ve vládní Radě pro výzkum, vývoj a inovace. Až na jedinou výjimku však na setkání dorazili pouze kandidáti nominovaní Akademií věd. Zástupci průmyslu chyběli úplně.

Rada (RVVI) funguje jako odborný a poradní orgán vlády v otázkách výzkumu a vývoje. Přípravuje mimo jiné národní politiku výzkumu nebo metodiku hodnocení vědeckých výsledků, na jejichž základě se rozděluje část financí ze státního rozpočtu. Její vliv na podobu české vědy je tedy značný.

Ve svém současném složení čelí kritice především ze strany Akademie věd, a to hlavně kvůli netransparentnosti svých rozhodnutí a navržené metodice hodnocení vědeckých výsledků, které vědci posměšně přezdívali kafemlejnek. Na chybách této metodiky se Akademie věd shoduje i se zástupci vysokých škol, nedostatky připouští i ministryně školství a místopředsedkyně RVVI Miroslava Kopicová.

Chyběl hlas druhé strany

RVVI čeká personální obměna, premiér Jan Fischer proto požádal Akademii věd, konferenci rektorů, Radu vysokých škol a Svaz průmyslu a dopravy, aby navrhly své kandidáty.

Kritizovanou vládní Radu pro výzkum a vývoj čeká obměna

Celkem je na seznamu dvaadvacet jmen. Na veřejné slyšení však dorazilo pouze devět kandidátů. Bylo mezi nimi všech osm vědců nominovaných Akademií věd. Šest z nich pracuje v ústavech akademie, Jiří Zlatuška je děkanem Fakulty informatiky Masarykovy univerzity v Brně a Jan Šotola působí ve farmaceutické firmě Zentiva.

„Akademickou“ osmičku doplnil pouze proděkan Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci Tomáš Opatrný navržený Radou vysokých škol. Nedorazil žádný z kandidátů navržených Českou konferencí rektorů ani Svazem průmyslu a dopravy České republiky.

„Neúčast našich kandidátů jsme deklarovali předem, taková byla dohoda mezi podnikateli a vysokými školami. Veškeré kompetence jsou na premiérovi Janu Fischerovi a rozhodování o složení rady není otázkou nějaké obecné a živelné debaty na úrovni veřejnosti, ačkoli nezpochybňujeme ničí právo se o tom bavit,“ komentoval pro TÝDEN.CZ neúčast zástupců průmyslu Milan Mostýn, tiskový mluvčí Svazu průmyslu a dopravy České republiky.

Svazu podle Mostýna vadí, že akci organizovalo občanské sdružení Věda žije!, které pro zástupce průmyslu není čitelným partnerem. „Tvrdí, že průmyslníci likvidují vědu, a tímto mottem zakrývají, že nám ve skutečnosti jde o věcnou diskusi. Odmítáme jejich aktivistický přístup. Je to nátlaková akce lobbistické skupiny, která nechce přijít o své pozice v Akademii věd.“

Do následné diskuse se zapojili mimo jiné bývalí předsedové Akademie věd Rudolf Zahradník a Helena Illnerová, poradce premiéra Fischera Michal Frankl, exministr školství Ondřej Liška, bývalý rektor Univerzity Karlovy Ivan Wilhelm nebo europoslanec za ČSSD Jiří Havel.

Proklínaný kafemlejnek

Všichni přítomní kandidáti se shodli na tom, že stávající metodiku hodnocení české vědy („kafemlejnek“) je třeba buď zrušit, nebo zásadně přepracovat. Za chybu považují mimo jiné jednotný způsob hodnocení pro nesouměřitelné obory. „Vývoj sekaček na trávu, teologické texty a teoretickou fyziku nelze zahrnout do jednoho společného systému hodnocení,“ řekl například ředitel Ústavu molekulární genetiky Václav Hořejší. „Můžeme považovat za úspěch, že jsme přispěli do světové pokladnice vědění slepou uličkou,“ shrnul dojmy účastníků veřejného slyšení Jiří Zlatuška.

Průhledné jednání

Rada v novém složení by se měla snažit dospět jednáním ke konsenzu, neměla by být arénou, v níž se střetávají různé zájmové skupiny. Jednání musí být transparentní, aby se každý mohl přesvědčit, co její jednotliví členové prosazují.

„V radě se musí jednat. Zní to triviálně, ale současná rada hlasovala, hlasovala a hlasovala, aniž by se o problémech jednalo,“ prohlásil teoretický fyzik Jiří Chýla. Podle jazykovědce Karla Olivy rada nesmí fungovat na zastupitelském principu. Její členové mají být respektované osobnosti s jasným názorem, nikoli jen figurky jednající podle instrukcí instituce, která je do RVVI vyslala.

Podle Tomáše Opatrného by rada neměla dělat politická rozhodnutí, protože jde o odborný a poradní orgán vlády. „Rada má politikům předkládat varianty řešení, rozhodnout se musí oni.“

Chýla v této souvislosti upozornil, že už na předchozích kulatých stolech, jichž se účastnili zástupci akademie, vysokých škol i průmyslu, zavládla shoda na nutnosti vytvořit nový správní orgán pro výzkum a vývoj, který by za svá rozhodnutí nesl odpovědnost a jehož rozhodnutí by byla napadnutelná. Může se jednat o nové ministerstvo nebo o formálně jinak strukturovaný centrální úřad.

Má stát platit průmyslové inovace?

Jan Šotola sice pracuje pro Zentivu, do RVVI však podle svých slov kandiduje coby soukromá osoba. V divadle Archa skutečně nemluvil jako typický zástupce soukromých firem: „Inovace není třeba podporovat ze státního rozpočtu. Neznamená to, že se má vývoj zastavit, ale mnohé firmy dnes hospodaří s rozpočtem větším než je ten státní, aniž by musely financovat armádu nebo udržovat infrastrukturu. Do výzkumu mohou investovat stokrát více. Stát má financovat základní výzkum, do kterého firmy dávat peníze nebudou.“

Václav Hořejší považuje státní podporu soukromých inovací za „porušování svobodného trhu a vyhazování peněz“. Pokud jde o inovace, stát by podle něj měl podporovat především spin-off firmy vznikající při vědeckých ústavech a univerzitách, které se snaží uvést do praxe poznatky vzešlé z výzkumu v dané instituci. „Je chybou podporovat velké zavedené firmy, například projekty spadající pod ČEZ,“ domnívá se Hořejší.

Také podle odborníka na termodynamiku Karla Aima je role státu především v podpoře malých a středních podniků, které vlastní výzkum nemají. „Mělo by jít o to, jak jim za veřejné finance umožnit přístup k výsledkům výzkumu.“ Česko podle něj nadprůměrně podporuje soukromý výzkum, zatímco v množství peněz proudících z průmyslu do vysokých škol jsme na chvostu EU.

Teoretický chemik Pavel Hobza nerad vidí dělení výzkumu na základní a aplikovaný. „Věda je buď dobrá, nebo špatná.“ Upozornil, že dva největší aplikované výstupy české vědy vzešly z původně základního výzkumu - kontaktní čočky Otto Wichterleho a protivirové léky Antonína Holého. Z Holého patentů dnes žije celý Ústav organické chemie a biochemie, přitom podle stávající metodiky není vůbec jisté, zda by zpočátku na svůj výzkum získal finanční prostředky.